

Fuglelivet paa Ulfshale og Nyord.

Af ARTHUR CHRISTIANSEN.

(With a Summary in English: The Bird-Life of Ulfshale and Nyord.)

Ulfshale har i en Aarrække været kendt for sin smukke og ejendommelige Natur. Lynghederne og den kraftige Enebærbevoksning minder om visse jyske Egne; Skoven er ikke den sædvanlige østdanske Bøgeskovtype, men en afvekslende Blanding af forskellige Løvtræer med Smaagrupper af Naaletræer og med Lysninger, hvor mange Sangfugle holder til. Men under et tyndt Løvdække bestaar Skovbunden udelukkende af Rullesten, hvad man ikke skulde tro, naar man ser den kraftige Trævækst. Disse gamle Strandvolde af opskyllet Kugleflint giver Skoven en karakteristisk Bølgeform, som fremhæver dens Skønhed. Engpartier findes Nord og Syd for Skoven, langs Stege Bugt og paa Odden Horsnæs. Ved Roden af Ulfshale ligger den lille dunhammerkransede Sø Vedelen med et interessant Fugleliv, bl. a. yngler Graagaas og Rørhøg. Paa Øen Nyord Vest for Ulfshale findes især et rigt Vadefugleliv, idet kun den vestlige Fjerdedel af Øen er dyrket. De østlige 4-5 km² ud mod Ulfshaleløbet er store Engdrag, som flere Gange har været oversvømmet af Vinter-Stormfloder og kun bruges til Græsning og Høslet.

Ulfshale har været Maalet for saavel geologiske og botaniske som zoologisk—entomologiske Ekskursioner. Landskabeligt og videnskabeligt værdifulde Partier har i de senere Aar været Genstand for Naturfredning, som desværre endnu ikke omfatter Vedelen og enkelte andre vigtige Omraader. D. O. F. besøgte Ulfshale og Nyord den 4. 5. 1944, som Led i en 3-Dages Mønekursion, men udover Ekskursionsberetningen har en samlet Beretning om Fuglelivet ikke været fremme, og det staar vel ikke klart for mange, at Ulfshale-Nyord er et af de bedste Fuglesteder i den østlige Del af Danmark. I 1946 havde jeg Lejlighed til et 3 Ugers Ophold dernede, mellem 1. 5. og 22. 5., hvorfra de følgende Iagttagelser stammer. Stege-Ornithologen Fiskeeksportør L. P. PEDERSEN, hvis Breve og Manuskript til en Ulfshale-Bog gav mig Lyst til Besøget, bringer jeg min Tak for Hjælp og venlig Interesse.

Rødstrubet Lom (*Colymbus stellatus* Pont.). Den 3. 5. midt paa Dagen hørte jeg en stærk Susen fra Luften over Vedel-Engene og opdagede 10 Lommer, formentlig denne Art (eller muligvis *Colymbus a. arcticus*?), som i samlet Flok og i stærk Fart fløj lige mod Nord i ca. 300 m Højde.

Rødhalsset Lappedykker (*Podiceps g. griseigena* (Bodd.)). 5-6 Par yngler i Vedelen. Fra Dæmningerne hører man deres Parringskrig og ser dem ligge parvis paa Vandfladerne. 4. 5. kunde jeg se den første ligge paa Reden i en Rørpynt. Et optimistisk Par byggede Rede i en ganske lille aaben Sivbusk i den oversvømmede Eng Vest for Vedelen, og i Begyndelsen tvivlede jeg paa om dette Forsøg vilde blive til Alvor, men 6. 5. kunde jeg fra Dæmningen se 2 Æg i Reden.

Toppet Lappedykker (*Podiceps c. cristatus* (L.)). Et enkelt Par ynglede antagelig i Vedelen. Jeg saa kun een Fugl ad Gangen ligge paa Vandet, men dens Adfærd gav Formodning om en rugende Mage i en af Rørkanterne.

Fiskehejre (*Ardea c. cinerea* L.). Omstræjfende Hejrer, enkeltvis eller nogle Stykker i Selskab, paatræffes ofte fouragerende ved Vandløb og Smaasøer saavel paa Ulfshale som paa Nyord, især langs de fladvandede og rørbevoksede Kyster langs Horsnæs samt Øst og Nord om Nyord. Antagelig stammer de fleste fra Kolonien i Hestehave, Høvdinggaard, paa Sjælland.

Knopsvane (*Cygnus olor* (Gm.)). Et Par holdt til i Vedelen, men det lod ikke til, at de havde til Hensigt at yngle. Smaaflokke paa en halv Snes Stykker laa ofte i den nordlige Del af Ulfshaleløbet og søgte Føde, og paa det lave Vand Nord og Nordvest for Nyord saas undertiden indtil et halvt Hundrede.

Graagaas (*Anser a. anser* (L.)). Mindst 2 Par ynglede 1946 i Rørskovene ved Vedelen. Ca. 1. 5. fik det ene Par ikke mindre end 10 Unger udklækket, det andet Par fik 3 Unger nogle Dage senere. Ligesom paa andre danske Ynglepladser har desuden en Del ikke-ynglende Gæs regelmæssigt Sommertilhold ved Vedelen, uden at det dog kan afgøres, om de er hjemmehørende — altsaa udruget paa Stedet, hvilket nok maa anses for tvivlsomt, da Graagaasens Ynglen i Vedelen vistnok kun er et Par Aar gammel. Paa D. O. F.s Ulfshale-Ekskursion d. 4. 5. 1944 blev Arten overhovedet ikke jagttaget. I Maj 1946 talte denne Flok Ungfugle godt en Snes Stykker (Fig. 1). De græssede især paa Engene Nord om Vedelen og var tilsyneladende tillidsfulde overfor Befolkningens daglige Færden i Nærheden, men reagerede dog omgaaende paa mistænkelige Forandringer ved at flyve ud paa Søen. Undertiden trak de uden at være forstyrret i samlet Flok til Engene paa Horsnæs eller maaske Nyord, men vendte altid tilbage om Aftenen for at overnatte i Vedelen. Et enkelt Par, evt. uheldigt Ynglepar, græssede regelmæssigt paa Engene Nordvest for Skoven. — Kender man Graagaasens jyske Ynglepladser, bliver man overrasket ved at finde denne sky Fugl ynglende i en saa forholdsvis lille Sø som Vedelen. Bortset fra det beskedne Format er Stedet imidlertid udmærket; tætte Rørbevoksninger helt ud til Kanten af fugtige Enge, hvor de smaa

Unger kan føres paa Græs og hurtigt reddes tilbage i Sikkerhed ved Fare. Øjensynligt vil den oversomrende Flok gerne opholde sig i Nærheden af Yngleparrene og nyde godt af deres Vagtsomhed. Hvis de tilfældigt kommer for nær til de smaa Unger, bliver de jaget paa Afstand af Forældrene. Den 14. 5. saa jeg det største samlede Antal Graagæs ved Vedelen, nemlig 23 oversomrende og de 2 Par med Unger, altsaa 27 Voksne og 13 Unger.

Fig. 1. En Flok oversomrende, uparrede Graagæs (*Anser a. anser* (L.)) over Ynglepladsen i Vedelens Dunhammer-Bevoksninger. 14. Maj 1946.

A flock of one-year old, non-breeding Grey Lag-Geese (Anser a. anser) at the lake Vedelen, Ulfshale, May 14th, 1946.

Knortegaas (*Branta bernicla* (L.)). Mod Forventning havde denne Art ikke Tilhold paa nogen af de udstrakte Fladvande ved Ulfshale eller Nyord. Flokke paa Gennemrejse iagttoges nogle Gange, saaledes gik et Træk paa adskillige Flokke mod Nord i Aftenmørkningen d. 4. 5., lavt over Østenden af Skoven, og 16. 5. Kl 14½ fløj en stærkt larmende Flok paa ca. 200 mod Nord over Sundet mellem Ulfshale og Nyord. 17. 5. saas endnu en flyvende Flok paa ca. 50 over Havet Nord for Halvøen.

Gravaand (*Tadorna tadorna* (L.)). Alm. Yngleflugt, iagttoges parvis mange Steder ved Kanaler og paa oversvømmede Enge. Ved Kysterne af Ulfshale og Nyord færdedes de saavel parvis som i Flokke paa 20 eller mere.

Graaand (*Anas p. platyrhynchos* (L.)). Yngleflugt paa Engene omkring Vedelen, langs Syd- og Vestsiden af Ulfshale, samt paa Nyord. 13. 5. saa jeg de første Unger, et Kuld paa 5-6 Stykker, der gik til Havs

sammen med Moderanden fra "Møgnakken", og 17. 5. laa en ♀ med nyklækkede Unger i et sumpet Terræn Nordvest for Skoven. Paa en Eng Nord for Vedelen rugede en ♀ 15. 5. paa 8 Æg i meget sparsom Græsbevoksning, men trykkende saa stærkt, at man kunde gaa forbi den paa et Par Meters Afstand. 19. 5. saa jeg Smaaflokke af ♂♂ paa Nyord.

Atlingand (*Anas querquedula* (L.)). Den ses daglig parvis paa de oversvømmede Enge i Begyndelsen af Maj, fra nogle faa til over en halv Snes Par sammen. Nogle af disse Par yngler antagelig i Vedelen.

Fig. 2. Spidsand (*Anas a. acuta* L.) med Unger i en Brakvandskanal gennem Engene paa den nordlige Del af Nyord. 21. Maj 1946.

Female of Pintail (Anas a. acuta) with ducklings in a ditch in the meadows of Nyord; May 21st, 1946.

Krikand (*Anas c. crecca* (L.)). Kun set faa Gange paa de oversvømmede Enge ved Vedelen, ikke nær saa talrig som Atlingen. Tvivlsom Ynglefugl.

Spidsand (*Anas a. acuta* L.). Alm. Ynglefugl. Parvis, ikke i Fokke, i Oversvømmelsen først paa Maaneden. 6. 5. og 15. 5. traf jeg ♀♀ med smaa Unger i Grøfter Vest for Vedelen, og 21. 5. et Kuld paa 9 i en Kanal i de nordlige Nyord-Enge (Fig. 2).

Pibeand (*Anas penelope* L.). Flokke paa indtil et halvt Hundrede laa i den første Uge af Maj saavel paa Vedel-Engene som i Lagunerne ved "Møgnakken", men forsvandt derefter ret hurtigt, og 13. 5. saas den sidste mellem Bjergænderne. Et Forlydende om Yngleforsøg 1945 paa Nyord fik jeg ikke bekræftet under mine Besøg paa Øen.

Skeand (*Spatula clypeata* (L.)). Yngler paa de fleste Engstrækninger paa Ulfshale, og ligeledes paa Nyord, hvor ♂♂ ses i Luften næsten hele Tiden, enkeltvis eller 3-4 sammen, naar man gaar over de store Enge her midt i Maj. Udenfor Fjorddæmningen ved Hegneden ses ogsaa temmelig mange Andrikker. Et Kuld Æg paa 12 i en Eng nær Vedelen udklækkes 14. 5. og følgende i Nat.

Troldand (*Aythya fuligula* (L.)). Et vekslende Antal (indtil ca. 100) holdt til paa de oversvømmede Vedel-Enge i Begyndelsen af Maj sammen

Fig. 3. Bjergænder (*Aythya m. marila* (L.)), lettende fra de oversvømmede Enge Vest for Vedelen. Ulfshaleskoven i Baggrunden. 6. Maj 1946.

Scaups (*Aythya m. marila*), rising from the flooded meadows at Ulfshale; May 6th, 1946.

med Bjergænderne. Efterhaanden forsvandt de, og den sidste er noteret 13. 5. I selve Vedelen saa jeg af og til nogle faa ♂♂, der dykkede efter Føde. Da Lokaliteten er velegnet, ansaa jeg dem for sandsynlige Ynglefugle, uden dog at faa det nærmere bekræftet. En lokal, interesseret Jæger meddelte mig senere, at han en 1. August for et Par Aar siden skød en ung Troldand i Vedelen.

Bjergand (*Aythya m. marila* (L.)). Vedelen og de oversvømmede Enge Vest for Søen er et yndet Opholdssted for en stor Flok Bjergænder i første Halvdel af Maj. Antallet kan gaa op til ca. 400, fordelt ret ligeligt mellem Kønnene. Det er sjældent at se en enkelt dykke i det lave Vand, de ligger blot og hviler sig, og sky kan de ikke paastaas at være. Gaar man langs Oversvømmelsen, nøjes de med at samle sig ude paa Midten for at und-

gaa Opflyvning. Undertiden fløj en Del af Flokken nogle Hundrede Meter ud paa Havet mod Nord for at søge Føde, naar Vejret var roligt (Fig. 3), men de vendte snart tilbage til Ferskvandet. Efter Midten af Maj forsvandt Bjergænderne.

Sortand (*Melanitta n. nigra* (L.)). Et nordgaaende Træk hørtes 3. 5. ved 23-Tiden.

Stor Skallesluger (*Mergus m. merganser* L.). Ses af og til i Ulfshaleløbet samt flyvende parvis over Ulfshaleskovens vestlige Del, og 5-6 Stykker lettede d. 6. 5. fra Stranden Nord for "Skansen", hvor de havde ligget paa Land sammen med ca. 50 Toppet Skallesluger. Det drejer sig sandsynligvis om ynglende Par, selv om jeg ikke fandt Reder. Færgemand JACOBSEN meddelte mig, at han 1945 traf Arten ynglende i et hult Træ i den nordvestlige Del af Skoven.

Toppet Skallesluger (*Mergus serrator* L.). I Maj Maaned er Ulfshaleløbet et regelmæssigt Tilholdssted for ret anselige Flokke af denne Art. Ogsaa mange enkelte Par ses, og der er næppe Tvivl om, at de senere paa Sommeren yngler almindeligt. De tætte Enebærkrat byder paa gode Ynglepladser, og det er særlig her udenfor Skoven og "Skansen", at man træffer dem liggende i flokkevis paa Land eller svømmende og flyvende langs Kysten.

Spurvehøg (*Accipiter nisus* (L.)). De to første Dage af Maj saa jeg flyvende Spurvehøge flere Steder paa Ulfshale, men derefter har jeg ingen Notater, saa maaske har det drejet sig om Gennemrejse. Den 2. 5. fløj en stor ♀ ud fra et lavt Fyrrekrat Syd for Skoven og tabte sit Bytte tæt foran mig — en endnu varm Vibe med afrevet Hoved og Brystet flænset, hvilken Fremgangsmaade ogsaa Vandrefalken anvender. Vandrefalk var det imidlertid ikke, derimod er Muligheden for Duehøg ♂ maaske ikke udelukket, da jeg kun saa Fuglen faa Sekunder, før den forsvandt bag Krattet.

Musvaage (*Buteo buteo* (L.)). En kredsede højt over Skoven om Formiddagen den 4. 5.

Havørn (*Haliaeetus albicilla* (L.)). En mørk Ungfugl fløj den 6. 5. over Vedelen i ca. 50 m Højde og forsvandt mod Øst, tilsyneladende paa Langfart. Jeg blev opmærksom paa den ved at alle Andeflokkene og Graagæssene lettede larmende fra Engene og Oversvømmelserne, da den endnu var ca. 1 km borte. Ogsaa de to Par Rørhøge fra Vedelen var paa Vingene, fløj Ørnen imøde og generede den efter bedste Evne under Passagen. — 20. 5. blev en Havørn set flyvende mod Vest over Nyord.

Rørhøg (*Circus ae. aeruginosus* (L.)). To Par holdt til i Vedelen og ynglede sikkert begge. Den ene Rede fandt jeg 14. 5. i Rørene Nord for Søen, indeholdende 4 ret nylagte Æg. Hunnen fløj paafaldende hurtigt paa Rede, endnu næsten før jeg var ude af Rørskoven kun ca. 100 m borte. Ellers var Fuglene lige saa sky og forsigtige som paa jyske Ynglepladser. De to Hanner saas og hørtes meget paa Parringsflugt over Søen i Begyndelsen af Maj, men senere blev de mere varsomme med at vise sig.

Vandrefalk (*Falco p. peregrinus* Tunst.). Den 16. 5. fløj en over Lagunerne Nord for Skoven og forsvandt mod Øst.

Vandrikse (*Rallus a. aquaticus* L.). Den 3. 5. om Aftenen hørtes en Vandrikse Parringskrig fra et af Vandhullerne omtrent midt i Skoven paa Ulfshale, og 4. 5. om Aftenen hørtes Vandriksere flere Steder fra Vedel-Engene, fra selve Vedelen og et Sted inde i Skoven, men mærkelig nok hørte jeg ikke mere til Arten senere og tror ikke den yngler. Det har antagelig været Fugle paa Gennemtræk.

Rørhøne (*Gallinula c. chloropus* (L.)). Adskillige Par yngler i Vedelen og paa passende Steder ved Pumpekanalens Udløb i Fjorden samt uden Tvivl paa Nyord, hvor jeg 19. 5. og 21. 5. hørte dem fra flere vel-egnede Ynglepladser i de kraftige Rørbevoksninger paa Nordsiden af Øen. "Skrikkende" Rørhøns hørtes ofte om Natten flyve omkring over Vedelengene og Ulfshaleskoven.

Blishøne (*Fulica a. atra* L.). Alm. Ynglefugl i Vedelen, i Kanaler og Vandhuller Vest for Hegneden samt ved Nordkysten af Nyord. I Begyndelsen af Maj er det ikke sjældent at se dem søge Føde paa Land, især paa Dæmningerne i Vedelengene, hvor de ret ugenert lader sig betragte og kun letter, efterhaanden som man kommer dem for nær. Blishønen høres ligesom Rørhønen ofte paa natlige Flyveture over Omegnen.

Strandskade (*Haematopus o. ostralegus* L.). Ret alm. Ynglefugl, især naturligvis ved Kysterne, dernæst noget sparsommere fordelt over Engene, hvor man finder deres Reder paa lave Dæmninger eller andre tørre Partier. Paa Nyords Enge ynglede mindst 20 Par.

Vibe (*Vanellus vanellus* (L.)). Meget talrig Ynglefugl paa Engstrækningerne paa Ulfshale — ikke mindst Nord for Skoven — samt paa Nyord. Den 6. 5. saa jeg det første Kuld Unger, og midt i Maj havde Fler-tallet Ungerne udklækket.

Præstekrave (*Charadrius h. hiaticula* L.). Nogle Par yngler paa den sandede og stenede Nordkyst. Ogsaa truffet ved Vandsamlinger inde paa Engene, hvor den dog næppe yngler. Ikke set paa Nyord.

Rødben (*Tringa t. totanus* (L.)). Uhyre alm. Ynglefugl paa alle de fugtige Enge, næsten lige saa talstærk som Viben og især koncentreret omkring visse Lavninger med grundt Vand, hvor de søger Føde, f. Eks. Lagunen Nord for Ulfshaleskoven og flere Steder paa Nyord, ved hvis Nordkyst man en Majdag kan se en næsten sammenhængende Kæde paa et Par Hundrede fødesøgende Rødben, som sikkert alle er Ynglefugle inde fra Øens Enge. I en enkelt lille Bugt af næppe 100 m Bredde gik 19. 5. over 50 og søgte Føde. Alene paa Nyord findes sikkert mindst 100 Ynglepar, maaske nærmere det dobbelte. — Første Unge saa jeg 19. 5.

Hvidklire (*Tringa nebularia* (Gunn.)). To holdt til ved en Vandpyt paa Vedelengene den 2. 5.

Tinksmed (*Tringa glareola* L.). En Flok paa 8 strejfede om og søgte Føde i Vedelengene den 2. 5.

Mudderklire (*Actitis hypoleucos* (L.)). To fløj op fra Nordøstkysten af Ulfshale om Aftenen den 3. 5.

Dobbeltbekkasin (*Capella g. gallinago* (L.)). Yngler paa Horsnæs, paa en fugtig Kabbeleje-Eng tæt NØ. for Skoven samt nogle Steder paa Nyord. Talrigst hører man de "vrinskende" ♂♂ fra Horsnæs.

Sydlig Ryle (*Calidris alpina schinzii* (Br.)). Enkelte Ynglepar og syngende ♂♂ iagttoges paa Vedelengene og Nyord.

Fig. 4. Klyde (*Recurvirostra a. avosetta* L.) søgende Føde i den lavvandede Lagune Nord for Skoven paa Ulfshale. 16. Maj 1946.

Avocet (*Recurvirostra a. avosetta*) *fishing in a shallow lagoon at Ulfshale; May 16th, 1946.*

Klyde (*Recurvirostra a. avosetta* L.). Ynglefugl flere Steder paa Halvøen og et Sted paa Nyord. Først i Maj ses Klyderne flokkevis paa "Fiskeri" paa de store Grunde langs Kysterne (Fig. 4), senere holder de mere til ved Ynglepladserne. En Koloni paa 10-15 Par var de første til at begynde Rugningen paa en Eng nedenfor Hegneden, men p. Gr. af Forstyrrelse flyttede de en Uges Tid efter ud paa en ganske lille dyndet og delvis rørbevokset Holm i Fjorden udenfor Kanalmundingen. Her talte jeg 13. 5. 4 Reder à 4 Æg og en Rede med 3 Æg, desuden flere tomme Reder, hvis Æggeskaller laa spredt paa Stranden, tømt for Indholdet af Maager eller evt. Krager. En Koloni paa ca. 15 Par indenfor "Møgnakken" blev stærkt generet af de her saa talrige Stormmaager og flyttede efterhaanden ned i det sydlige Hjørne af Engene i Nærheden af "Skansen" og Enebærskoven,

hvor de anlagde Reder paa smaa Græsøer i Lagunerne. Endnu 22. 5. var der ikke kommet Unger her. — Paa Nyord var der en Koloni paa en halv Snes Par paa de nordøstlige Enge.

Under Optagelse af en Klydefilm havde jeg gentagne Gange Lejlighed til at se Klydernes Parring i de lavvandede Laguner Nord for Ulfshaleskoven. Det gik for sig hver Gang ude midt i Lagunen paa nogle faa cm Vand og indledes med, at ♂ med ret svage skrukkende Lyde gaar

Fig. 5. Indledningen til Klydens (*Recurvirostra a. avosetta* L.) Parring saaledes som beskrevet i Teksten. ♂ tilvenstre, ♀ tilhøjre. Saltvandslagunen Nord for Ulfshaleskoven, 16. Maj 1946.

The initial stage of the copulation of the Avocet (Recurvirostra a. avosetta), male to the left, female to the right; Ulfshale May 16th, 1946.

en 10-20 Gange bag om ♀ fra den ene Side til den anden, stadig dyppende Næbet i Vandet og gnidende det mod sit Bryst. Imens staar ♀ stille med let bøjede Ben samt Næb og Hoved sænket helt ned til Vandfladen (Fig. 5). Pludselig hopper ♂ op, og Parringen foregaar i Løbet af faa Sekunder, hvorefter ♂ i stærk Fart løber en Snes m bort gennem Vandet, medens ♀ sædvanligvis bliver staaende paa Stedet og vasker sig.

Brushane (*Philomachus pugnax* (L.)). Alm. Ynglefugl, talrigst paa Nyord, mere faatallig paa Vedel-Engene og Horsnæs. En af de største Kamppladser paa Nyord findes paa de nordlige Enge, hvor en Markvej skærer en vandfyldt Lavning, der gaar gennem Engene fra Øst til Vest. Her optraadte indtil en Snes Fugle samtidig, da jeg optog en Film 21. 5.

En endnu livligere besøgt Plads fandtes dog indenfor en lille Pigtraads-indhegning omkring en Vandpyt tæt ved Nordøst-Hjørnet af det opdyrkede Nyord, et Par Hundrede m fra Kirkegaarden. Her talte jeg 19. 5. ialt 23 kæmpende Brushaner sammen med 3-4 Hunner.

Stormmaage (*Larus c. canus* L.). En Koloni paa ca. 250 Par yngler paa "Møgnakken", Ulfshales sandede og stenede Nordpynt. Paa Nyords Enge yngler nogle Par hist og her, men langt færre end man kunde vente, antagelig som Følge af den ivrige Ægindsamling. Den største Rugekoloni findes dog paa Tyreholm, som jeg ikke naaede at besøge, men hvor jeg i Kikkert kunde se en Sky paa mindst 1000 Storm- og Hættemaager sværme op og ned.

Sølvmaage (*Larus argentatus* Pont). Enkelte Par ruger paa "Møgnakken" og ved NV-Kysten af Nyord.

Svartbag (*Larus marinus* L.). Enkelte oversomrende Svartbage, saavel gamle som yngre Fugle, holder til paa Revierne Nord for Ulfshale engang imellem.

Hættemaage (*Larus r. ridibundus* L.). Store og tætte Kolonier paa mange Hundrede Par fandtes paa de starbevoksede, fugtige Enge Syd for Hegneden, samt paa Tyreholm, medens mindre Kolonier ynglede i Tagrørbevoksningerne Nord og Øst om Nyord, og smaa Samfund paa faa Par flere andre Steder paa Ulfshale. Fouragerende kan man træffe Hættemaager næsten overalt, i Søer og Oversvømmelser og paa de dyrkede Strækninger, hvor de følger Plov og Harve.

Sortterne (*Chlidonias n. niger* (L.)). En enkelt søgte Føde over Vedelens Oversvømmelser den 2. 5., derefter ingen Iagttagelser. Arten yngler næppe paa Ulfshale eller Nyord.

Sandterne (*Gelochelidon n. nilotica* (Gm.)). Dens Skrig hørtes med Sikkerhed flere Gange over Nyord-Engene 19. 5., uden at jeg kunde faa Øje paa Fuglen.

Fjordterne (*Sterna h. hirundo* L.) og Havterne (*Sterna paradisaea* Pont.). Der var en mindre Koloni, vel 20-30 Par, af begge Arter paa Ulfshales Nordpynt, desuden enkelte Fjordternepar et Stykke ind over Engene mellem Stormmaagerne ved Nordvestkysten. Paa Nyord fandtes et Par Fjordterner hist og her paa Engene. Havterner saa jeg ikke paa selve Øen, derimod flyvende og fiskende over Ulfshaleløbet.

Dværgrterne (*Sterna a. albifrons* Pall.). Adskillige utvivlsomt ynglende Par iagttoges paa Stranden Øst for "Møgnakken", og Skrig hørtes over Engene paa det nordlige Nyord.

Splitterne (*Sterna s. sandvicensis* Lath.). En fløj skrigende omkring over Ulfshaleskoven den 3. 5.

Ringdue (*Columba p. palumbus* L.). Ses og høres alm. i Skoven, hvor nogle Par yngler. En rugede i en Gran tæt ved mit Telt i en Lysning i Østenden af Skoven.

Gøg (*Cuculus c. canorus* L.). Yngler saavel paa Nyord som Ulfshale, dog ikke talrigt. Den første hørtes kukkende 3. 5. ved Hegneden.

Natugle (*Strix a. aluco* L.). Et Par maa antages at yngle et Sted inde i Skoven, hvorfra de jævnligt hørtes tudende.

Mursejler (*Apus a. apus* (L.)). Iagttages af og til jagende Insekter over Skoven.

Stor Flagspætte (*Dryobates major* (L.)). Utvivlsomt Ynglefugl i de ældste, midterste Dele af Skoven, hvor enkelte Par holder til i Yngletiden, og hvorfra deres "Trommen" kunde høres i stille Vejr over det meste af Halvøen.

Sanglærke (*Alauda a. arvensis* L.). Alm. overalt paa Marker og ikke for vaade Enge.

Landsvale (*Hirundo r. rustica* L.). Langt den talrigste af Svalearterne, men optræder som de andre Arter i meget varierende Antal. Lige før en Regntykning om Aftenen den 14. 5. jagede mindst 1000 lavt over de oversvømmede Enge Vest for Vedelen, iblandet et mindre Antal Dige- og Bysvaler. Maaske var der Tale om en Træk-Ophobning, dog vel snarere om en øjeblikkelig Tilstrømning inde fra Møen paa Gr. af Stedets Insektrigdom netop denne Aften, — saaledes sværmede Myg i usædvanlige Mængder over Vandfladerne i det stille Vejr før Regnen. Et regulært Træk saa jeg derimod om Aftenen d. 1. 5. efter en Tordenbyge, da Smaaflokke og enkelte Fugle i et Par Timer passerede over Engene og Skoven med Trækretning NV. Der kom ca. 100 paa denne Maade. Vinden var opfri-skende østlig.

Bysvale (*Delichon u. urbica* (L.)). Optræder regelmæssigt, men er faatallig i Sammenligning med de to andre Arter.

Digesvale (*Riparia r. riparia* (L.)). Meget alm. paa Insektjagt. Særlig talrig var den paa visse Dage mod optrækkende Regnvejr, saaledes 2. 5. og 14. 5., — eller ser man blot mere til dem under disse Forhold, fordi de flyver lavt? Men Arten yngler næppe paa Ulfshale, hvis særegne Jordbundsforhold ikke byder den gode Ynglepladser.

Graakrage (*Corvus corone cornix* L.). Nogle Ynglepar fra Skoven holder ofte til i Hegnene og paa Engene i den sydlige Del af Halvøen, paa Udkig efter Føde.

Allike (*Coloeus monedula* (L.)). En Flok fløj over Skoven 4. 5. Næppe Ynglefugl paa Ulfshale.

Skovskade (*Garrulus g. glandarius* (L.)). Dens Skræppen høres undertiden i Skoven, hvor jeg iagttog den parvis, og antager at den yngler.

Musvit (*Parus m. major* L.). Alm. ynglende i Skoven.

Sjagger (*Turdus pilaris* L.). Hørtes paa Træk over Skoven ved 23-Tiden den 3. 5.

Sangdrossel (*Turdus ericetorum* Turton). Alm. Ynglefugl i Skoven.

Solsort (*Turdus m. merula* L.). Alm. i Skoven og i Haverne ved Bebyggelserne.

Stenpikker (*Oenanthe oenanthe* (L.)). En ♂ iagttoges 2. 5. paa en Eng Vest for Hegneden.

Bynkefugl (*Saxicola rubetra* (L.)). Alm. ynglende langs Hegn og Diger Syd for Skoven. Første ♂♂ saas 2. 5.

Nattergal (*Luscinia luscinia* (L.)). Den 17. 5. sang den første Nattergal ved Teglværksgaarden ved Hegneden, og 19. 5. hørte jeg den ved Ulfs-halegaarden og i Krattet ved et lille Vandhul tæt ved Nyords Kirkegaard paa Nordøsthjørnet af Øen. Den kølige Vejriperiode midt i Maaneden har utvivlsomt sinket Nattergalens Ankomst — eller i hvert Fald dens Sang — ud over det normale.

Rødhals (*Erithacus r. rubecula* (L.)). Sang hørtes flere Steder i Skoven, antagelig fra Ynglefugle.

Havesanger (*Sylvia b. borin* (Bodd.)). Antagelig ynglende i Skoven, hvor Sang hørtes jævnlig, første Gang 12. 5.

Munk (*Sylvia a. atricapilla* (L.)). Sandsynlig Ynglefugl i Skoven, hvor de første sang 3. 5.

Tornsanger (*Sylvia c. communis* Lath.). Alm. Ynglefugl i Skovkanter og Hegn. Første sang 3. 5. i et Krat paa Sydskrænterne ved Hegneden.

Gærdesanger (*Sylvia c. curruca* (L.)). Sang hørtes første Gang i Skoven 4. 5. Ynglefugl.

Løvsanger (*Phylloscopus trochilus* (L.)). Sang hørtes hele Tiden fra og med 1. 5. Som overalt i Landet var Skoven "fuld af Løvsangere" i de første Majdage, siden aftog Antallet stærkt, men nogle sang stadig, da jeg rejste, muligvis Ynglefugle.

Skovsanger (*Phylloscopus sibilatrix* (Bechst.)). Fra 12. 5. hørtes den hver Dag syngende stationært flere Steder i Højskoven, fortrinsvis i Bøg eller Blanding af Bøg og Eg med spredte Granklynger og sparsom Under-skov.

Rørsanger (*Acrocephalus s. scirpaceus* (Hermann)). Første syngende Rørsanger hørtes saa sent som 19. 5., i en lille Rørbevoksning ved Ral-Lejernes Anlægsbro Nord for Færgestedet — en tvivlsom Yngleplads. I mange velegnede Rørskove ved Vedelen og Hegneden fik jeg den overhovedet ikke at høre trods megen Lytten, saa enten ynglede den ikke, eller ogsaa var den ikke ankommet, eller maaske sang den yderst lidt i denne meget kølige Majmaaned.

Sivsanger (*Acrocephalus schoenobaenus* (L.)). Sang fra og med 2. 5. livligt i Rørstrækningerne ved Hegneden, i Vedelen og ikke mindst i de udstrakte Sivbevoksninger Syd for Fjorddiget ved Roden af Halvøen, hvor den synes at yngle ret talrigt.

Gulbug (*Hippolais i. icterina* (Viell.)). 19. 5. sang den paa Nyord, 22. 5. flere Steder i Ulfs-haleskoven.

Jernspurv (*Prunella m. modularis* (L.)). Hørtes syngende i Østenden af Skoven 3. 5. Evt. Ynglefugl.

Engpiber (*Anthus pratensis* (L.)). Alm. Ynglefugl paa passende Steder.

Skovpiber (*Anthus t. trivialis* (L.)). Sang hørtes flere Steder i Ulfs-haleskoven.

Hvid Vipstjert (*Motacilla a. alba* L.). Alm. ved Gaarde og Huse, Broer o. l. Steder paa begge Øer.

Gul Vipstjert (*Motacilla f. flava* L.). Alm. Ynglefugl, ogsaa paa Nyord, iagttoges fra og med 2. 5.

Stær (*Sturnus v. vulgaris* L.). Alm. Ynglefugl ved Bebyggelser og i Skoven.

Tornirisk (*Carduelis c. cannabina* (L.)). Alm. Ynglefugl i Markhegn, Skovkanter og ved Bebyggelser.

Bogfinke (*Fringilla c. coelebs* L.). Alm. Ynglefugl i Skoven.

Gulspurv (*Emberiza c. citrinella* L.). Alm. Ynglefugl paa Ulfshale og Nyord.

Rørspurv (*Emberiza s. schoeniclus* (L.)). Alm. Ynglefugl ved Vedelen og i Rørbevoksningerne langs Fjorddæmningen Vest for Hegneden.

SUMMARY IN ENGLISH

The Bird-Life of Ulfshale and Nyord.

The peninsula Ulfshale on the island of Møen forms a very interesting landscape with marshes, meadows and forests. The little island Nyord off Ulfshale consists mainly of meadows. The author visited Ulfshale and Nyord the 1st—22nd May 1946 and gives a description of the little-known bird-life of these places. The most noticeable breeding-birds are: Red-necked Grebe (*Podiceps g. griseigena*), Grey Lag-Goose (*Anser a. anser*), Pintail (*Anas a. acuta*), Shoveller (*Spatula clypeata*), Marsh-Harrier (*Circus ae. aeruginosus*), Avocet (*Recurvirostra a. avosetta*) and Ruff (*Philomachus pugnax*).
